

Q. P. Code :- 54283

S.Y.B.Com Sem IV April 2019

(Sub-Com Elective : International Business Relations)

01

Date : 25/04/2019 Time - 3 Hours Marks - 100

Subject Code : 77709

MODEL ANSWER

प्रश्न ३ अ) जोड्या जुळा :-

(३०)

अ) गट	ब) गट
१) जहाजाची हंडी	ह) जहाजात माल भरवण्याचा पुरावा
२) कौटुंबिक संपदा हक्क	ई) आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत चांगली प्रतिमा
३) डंकेच्या प्रस्ताव	म) जागतिक पातळीवर खुली अर्थव्यवस्था
४) मालविकेची हमी	अ) निर्यात वृद्धी
५) आयात-निर्यात परवाना	क) आयात निर्यात मंत्रालयाची परवानगी
६) आयात मालावर व्हडी	न) देशी उत्पादकांना प्रेरणा देणे
७) जागतिकीकरण	ड) जागतिक पातळीवर स्पर्धा
८) आंतरराष्ट्रीय नानेनिधी	फ) मोठ्या प्रमाणात साईबल उभारण्याचा मार्ग
९) मध्यस्थ गृहे	क) आयात व्यापारातील मध्यस्थ
१०) सार्क (SAARC)	य) दक्षिण आशियाई देशांची संघटना

अ) पुढील वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही १०)

(१०)

१) ओपेक (OPEC) व्यापारी गटाने सहाजी झालेल्या दोन देशांची नावे -

इराण, इराक, कुवेत, सौदी अरेबिया, व्हेनेझुएला, सध्या ११ देश सभासद

२) गॅटची (GATT) दोन उद्दिष्टे :-

खुली स्पर्धा, सामग्रीचा पर्याप्त वापर, व्यापार वृद्धी, रोजगार वृद्धी, राहणीमानात सुधारणा, परस्पर चांगले संबंध.

३) आयात व्यापारातील दोन अडथळे :-

वाहतुकीस विरोध, दुसरे अंतर, माल नाश पावणे, भिन्न भाषा व चलन, चर

४) पतपत्राचे दोन फायदे :-

चलन विनिमय, कर्ज उपलब्ध, पैसे मिळवण्याची खात्री, मालाचा साठा, माल मिळवण्याची खात्री, कॅकेडून उधारीची सुवलन

५) आयातदार व निर्यातदारांना परवाने कोण देते ?

आयात-निर्यात मंत्रालय परवानगी, आयात-निर्यात विभाग-वितरण

६) ई.सी.जी.सी. (ECCG) ही संज्ञा स्पष्ट करा.

Export Credit Guarantee Corporation of India Ltd.,

भारतीय पत हमी महामंडळ अर्थात १९६४ चासून कार्यरत, जोखीम कमी करणे.

७) आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील दोन आव्हाने :-

मालाची गुणवत्ता, स्पर्धा, स्पर्धेत विळाव, पूर्वी तयारी, व्यापारी संबंध

८) जहाज उपकल्पाचा पावतीचे महत्त्व :-

जहाज कंपनीच्या ताळ्यात व जहाजात माल भरवण्याचा पुरावा, येथी वसुली

९) पैशाचे चलन दोन मर्यादा :-

आपल्या देशातील पैसा विदेशात जाणे, उदा. आयात, मालकी हक्क वापर

१०) आय.एस.ओ. (ISO) International Standard Organization

आंतरराष्ट्रीय प्रमाणक संस्था

३३) कर परतावा याचा अर्थबोध :-
 कच्च्या मालाची आयात व बांधणी सामग्रीची आयात करताना भरणा
 केलेली जकात परत मिळते त्याला कर परतावा असे म्हणतात.
 नियत माल उत्पादन करण्यासाठी आयात केलेल्या सामग्रीवर भरलेले
 अवकारी कर परत मिळणे.

३२) निर्यातपूर्व वित्तसहाय्य :-
 याला बांधणी कर म्हणतात. निर्यातदाराला निर्यात वस्तूच्या उत्पादनासाठी
 कच्च्या मालाच्या खरेदीसाठी बँकेने केलेले अर्थपुरवठा म्हणजे निर्यातपूर्व
 वित्तसहाय्य होय.

प्र. २ कोट्याधी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (३५)

(अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील गॅटची (GATT) गरज आणि महत्त्व :-

- १) आयात शप्दांच्या जकाती कमी करणे.
- २) आगासलेल्या शप्दांच्या विकास करणे.
- ३) जागतिक पातळीवर सर्व देशांना सामावून घेणे.
- ४) सर्व देशांना समान संधी देणे.
- ५) जागतिक पातळीवर उत्पादन वाढविणे.
- ६) बाह्यीमानाची पातळी उंचावणे.
- ७) जागतिक पातळीवर खुल्या पध्दतीने व्यापार करणे.
- ८) व्यापारातील निबंध कमी करणे.
- ९) तंत्रज्ञानाचा विकास, वापर व प्रगती करणे.
- १०) मुक्तेदारी कमी करून पोषक सध्देची निर्मिती करणे.
- ११) नैसर्गिक साधन सामग्रीचा पुरेपूर वापर करणे.

(ब) जागतिक व्यापार नियंत्रणासंदर्भात जागतिक व्यापार संघटनेची भूमिका :-

- १) व्यापारातील निबंध कमी करून व्यापार वृद्धी.
- २) सर्व देशांना सामावून घेतले.
- ३) गरिब शप्दांच्या जकाती कमी केलेल्या तंत्रज्ञान उपलब्धता.
- ४) औद्योगिक विकासाला चालना - ५) तांत्रिक विकास, सवल देणे.
- ६) व्यापारी गटांवर प्रादेशिक विकास, समसद शप्दांच्या प्राधान्याने मदत.
- ७) स्थापना १९९५, १५३ शप्दां समसद
 TRIP, TRIMS, GATS करार, वस्तू व सेवांच्या जकात करामध्ये शक्यता
 १५.१.१९९५, जागतिक व्यापार वृद्धी, लक्ष व नियंत्रण

क) उंकेलचा प्रस्ताव - सविस्तर टिपण :-

अमेरिकेतील अर्थशास्त्राचे प्राध्यापक आर्थर उंकेल यांनी हा प्रस्ताव मांडला.
 जागतिक बाजारपेठ व्यापार, उद्योग व व्यवसायासाठी खुली
 शक्ति देशांना आयातीवर तंत्रज्ञान उपलब्ध - प्रगतीस वाव
 विकसित देशांना तंत्रज्ञान विक्रीसाठी बाजारपेठ उपलब्ध
 गरिब शप्दांना जकात कर कमी - तंत्रज्ञान विक्रीची स्वाभी
 सर्व देशांच्या जागतिक व्यापारामध्ये सहभाग
 बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची स्थापना
 उद्योगिक तंत्रज्ञानाच्या जगात जायदा
 जागतिक पातळीवर साधनसामग्री मुक्तपणे देवागडेवाग
 जागतिक पातळीवर व्यापार वृद्धी
 बाह्यीमानाची पातळी उंचावणे

प्र. ३ कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिख :-

(94)

(अ) व्यापारी गट प्रादेशिक समतोल विकास साधण्यासाठी उपयुक्त :-

आशियान, युरोपियन युनियन, नाफ्टा, ईफ्टा, कॉमेकॉन, अंक्टाड, सार्क, साफा इ. विकसित राष्ट्रांनी प्रादेशिक विकास साधण्यासाठी व्यापारी गटांची स्थापना केली. सभासद राष्ट्रांच्या जकाती कमी केला. सभासद राष्ट्रांच्या विकास, व्यापार वृद्धी, वस्तू व सेवा, लॅमजानची परस्परामध्ये देवाणघेवाण, परस्पर सहकार्य, व्यापारी गटाद्वारे देशे कळकळ कमवणे, आंतरराष्ट्रीय पातळीवर व्यापारी गटांचे कर्चस्व निर्माण करणे, सभासद राष्ट्रांना प्रसंगी मदत करणे, सामुहिक सौदेगजी, सामग्रीचा पुढेपूर वापर, आर्थिक, औद्योगिक, तांत्रिक पाठिका, सामाजिक, सांस्कृतिक व राजकीय संबंध निर्माण करणे व ते संवर्धन करणे.

(ब) जागतिक व्यापारामध्ये सार्क (SAARC) व्यापारी गटाने पार पाडलेली भूमिका :-

दक्षिण आशियाई देशांची प्रादेशिक सहकार्य संघटना स्थापना १९८५ मध्ये काठमांडू येथे, सभासद - भारत, पाकिस्तान, श्रीलंका, बांगलादेश, नेपाळ, भूतान, मालदीव, इ. शेती, ग्रामीण विकास, टेलिकम्युनिकेशन, पोस्ट, वाहतूक, विज्ञान, लॅमजान, मेडिकल, पर्यटन, क्रीडा इ. साठी सहकार्य १९९५ मध्ये दक्षिण आशियाई देशांनी प्राधान्य व्यापार करार केला. SAPTA करार. दक्षिण आशियाई देशांनी खुला व्यापार करार SAFTA करार याचा जायदा सभासद राष्ट्रांना झाला आहे. परस्परामध्ये २२६ वस्तूंची जकात कमी करण्यात आली. दरवर्षी सार्क परिषद भरविले जाते. सार्क शपथपत्रे जाहीर वाढविण्यावर भर दिला जातो. भारत-पाक व्यापारी संबंध सुधारणा, भारत २००१ मध्ये १९५८ दशलक्ष अमेरिकन डॉलर्सची निर्यात, २००३ मध्ये २५९६ डॉलर्सची आयात, मुक्त व्यापार क्षेत्र खुले करण्यात आले.

(क) अंक्टाड PUNCTAC या व्यापारी गटावर आविस्तर टिपण :-

- १) विकसनशील देशांचा सहभाग
- २) आंतरराष्ट्रीय पातळीवर व्यापारी प्रश्नांची सोडवणूक
- ३) सांगासलेल्या देशांच्या औद्योगिक विकासास चालना
- ४) सांगासलेल्या देशांच्या निर्यात वृद्धीला प्रोत्साहन
- ५) सांगासलेल्या देशांना जकात कराने सवलती
- ६) सभासद राष्ट्रांना सवलतीच्या ह्यने सिम्प्लिफिकेशन

प्र. ४ कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिख.

(95)

(अ) खालील दस्तऐवजांचे थोडक्यात वर्णन करा :-

१) व्यापार प्रतिनिधीचा हारवला :- (Consular Invoice)

आयात करणाऱ्या देशाचा प्रतिनिधी निर्यात करणाऱ्या देशातील मालाची तपासणी करून व्याख्यान फारवून देतो. आयात व्यापाऱ्याला वंदाश्या टिकाणी माल सोडवून घेणे, जकातीमध्ये सवलत प्राप्त करणे, आयात परवानगी मिळविणे, आयात करणाऱ्या देशातील अधिकारी या पारवण्यांनुसार आयात मालाची तपासणी करतात. हारवल्याच्या तीन प्रती - १) कार्यालय, २) जकात कार्यालय ३) आयात करणाऱ्या व्यापारी देश. महत्व :- आयात परवानगी, मालाची सोडवणूक, माल ताळ्यात घेणे सोडवणे आयात कर वसूल करणे सोडवणे.

2) उत्पत्तीचा हारवला : (Origin of Origin)

आयात व्यापारी नियमित व्यापाऱ्याकडून मालाचे कामस्थान किंवा उत्पत्तीचा हारवला मागणी करतो. त्याला व्यापारी हारवला असे म्हणतात. चेंबर ऑफ कॉमर्स व्यापारी असोसिएशन कडून हा हारवला दिला जातो. किंवा अधिकारितेव्हा

प्रकार :- सर्व देशांसाठी, विशेष देशांसाठी, विशेष प्राधान्य वस्तू व सेवा आदी

महत्त्व :- मालाचे मूळ किंवा उत्पादक देश समजतो. माल सोडवून देणे सोईचे. जकातीमध्ये सवलत प्राप्त करता येते. आयात-निर्यात व्यापारात सुलभता, वाटाक, व्यवहार, अकाल कर लागू करणे इ. बाबत सुलभता.

जे) आयात व्यापार कार्यपद्धती : (Import Procedure)

१) प्राथमिक टप्पा

- आयात जोडणी
- प्राथमिक करार

३) आयात टप्पा

- कागदपत्र मिळविणे
- कीजळ नोंद
- मालाखिकती आदेश प्राप्त करणे
- जकातीचे व्यवहार पूर्ण करणे

२) आयातपूर्व टप्पा

- आयात हिस्सा प्रमाणपत्र
- विदेशी विनिमय प्रमाणपत्र
- आदेश देणे
- पतपत्र देणे
- मालकाधिकी व पूर्तता C/F
- जहाजविक्रयक माहिती
- निर्यातनिमित्तका टप्पा
- बंदरावरील रकम देणे
- जकातकर भरणे
- विमा हप्त्या भरणे
- वाटाक भाडे
- C/F कमिशन देणे
- निर्यातदस्तऐवज देणे
- पाठपुरावा करणे

क) आयात निर्यात व्यापाराचे महत्त्व आणि फायदे :

- राष्ट्रीय उत्पन्नात भर पडतो.
- वस्तूच्या किंमती कमी होतात.
- आधुनिक वस्तूंच्या फायदा होतो.
- मकतेदारी कमी होते.

- साधनसामग्रीचा पुरेपूर वापर करता येतो.
- परस्पर देशात संबंध विकसित होतात.
- जागतिक शांतता प्रस्थापित करता येते.
- औद्योगिक विकास साधना येते.
- आंतरराष्ट्रीय पातळीवर व्यापार वृद्धी
- राष्ट्रीयमार्ग विकसित होते.
- उत्पादन वृद्धी होते.
- रोजगार वृद्धी होते.
- देवाळ द्यावज करता येते.

प्राप्त कोणताही होज प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(अ) निर्यात व्यापारातील अडचणी दूर करायसाठी उपाययोजना :

- निर्यात व्यापाऱ्यांना परवाने देणे.
- निर्यात व्यापाऱ्यांना प्रशिक्षण देणे.
- निर्यात व्यापाऱ्यांना प्रेरके देणे.
- निर्यात व्यापाऱ्यांना शासकीय मदत देणे.
- माल विक्रीची हमी देणे.

- निर्यात माल उत्पादकांसाठी साधनसामग्री
- जकात करामध्ये सवलत देणे.
- निर्यात मालाच्या विमा उतरवणे.
- विदेशात निर्यात वस्तू मंडळी स्थापना
- व्यापारी दूतांचे सहकार्य देणे.

क) आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील हिस्सा नियमन विर उघडलेले असते।
 नियमनकारे विदेशी चलन प्राप्ती, आंतरराष्ट्रीय पातळीवर सहकार्य
 जागतिक बाजारपेठेत नावलौकिक शासकीय सुवलेतींचा लाभ
 स्वयंसेवक सहभाग व टिकाव नियमनकारे, नियमनगृहे, व्यापारी गृहे
 व्यापार वृद्धी, व संस्थाना सहभाग,
 आर्थिक विकास नियमनकारे शासनाने जोडलेले द्यावे
 रोजगार वृद्धी

क) नियमन व्यापारावर प्रभाव टाकणारे घटक :-

- १) नफ्याचे प्रमाण अधिक - उत्पन्न
- २) संशोधनाचे / मालकी हक्काचे कायदे
- ३) मनीस लंमजानाचा लाभ
- ४) मक्यादारी निर्माण करणे
- ५) अर्थव्यवस्था मजबूत करणे असे।
- ६) नियमन प्रेरकता लाभ
- ७) जळान कर सुवलेती
- ८) नियमनकारे कडपुस्तक (ECC))
- ९) मालविक्रीची हमी
- १०) मोठ्याप्रमाणात विक्री उलाढाल
- ११) आंतरराष्ट्रीय व्यापारात सहभाग
- १२) देशी कल्याणतील मंदीवर लाभ
- १३) मुक्त व्यापार क्षेत्राचा लाभ
- १४) ऑनलाईन विक्री - जळद संदेशवहन

प्र. ६ टीपा लिहा - कोणत्याही चार्यावर

(२०)

(अ) मध्यस्थ गृहे :: (Intent Houses)

देशाच्या ठिकाणी आयात-नियमन व्यापार्यांना मदत करणाऱ्या मध्यस्थ गृहांची स्थापना, मध्यस्थ दलाल आयात-नियमन व्यापार्यांच्या वतीने व्यवहारांची पूर्तता करतात. आयात-नियमन व्यापारी त्यांना त्या सोप्यादळ्यात कामिशन देतात। देशाच्या ठिकाणी जोडाऊन असतात। माल अडथळीत असे, कागदपत्रे तयार करणे घेणे, देशाच्या ठिकाणी सर्व व्यवहार पूर्ण करणे, उल्लेख माल सोपवून देणे आयातदारांच्या ताळ्यात किंवा जेणेकरून माल देणे. मध्यस्थांना आयात-नियमन व्यवहारांची चांगली माहिती असते तर मनीस आयातदार व नियमनकार्यांना मार्गदर्शन करतात।

क) जागतिक पातळीवरील स्वयंसेवक :-

जागतिकीकरण, उदारीकरण, बहुराष्ट्रीय कंपन्या, आंतरराष्ट्रीय व्यापार, मध्यस्थाने व्यावसायिक प्रक्रिया, ज्ञानाधारित व्यावसायिक प्रक्रिया, इ. मध्ये वाढ, जागतिक व्यापारात व्यापारी गरजांचा सहभाग।

जागतिक व्यापार संघटना स्थापना १ जानेवारी १९९५ WTO

अजोत आणि व्यापार व्यवहारांचे सर्वसाधारण नियम GATT १९४७. १९७० देश

उत्तर अमेरिका खुला व्यापार करार. NAFTA

तेल व पेट्रोलियम पदार्थ नियमित क्षेत्र OPEC

दक्षिण आशियाई देशांची प्रादेशिक सहकारी संस्था ६ डिसेंबर १९८५

दक्षिण पूर्व आशियाई राष्ट्रांची संघटना ASEAN SAARC

क) आयात-नियमन धोरण :: (Import-Export Policy)

भारत शासन आयात-नियमन धोरण ठरविते।

२००४ आयात-नियमन व्यापार-मार्गदर्शन नव्हे निश्चित

आयात-नियमन परवाना, तंत्रज्ञान देवाणघेवाण, आयातिला पयसि,

आयात-नियमन वस्तू यादी, रोजगार वृद्धी, नियमन प्रेरक, आयात-नियमन

नियमन, गुणवत्ता (वस्तू व सेवा) व्यापार वृद्धी, व्यापार व्यवहार तोल

ड) कॉमेकॉन (COMECON) (Council For Mutual Economic Assistance)

परस्पर शैली आर्थिक मदत करणारे मंडळ

उत्पादनेसाठी शरीयाने पुढाकार घेतले.

पूर्व युरोप व दक्षिण शरीयाचा सहभाग

सभासद देश - शरीया, रुमानिया, बल्गेरिया, चेकोस्लोव्हाकिया, हंगरी,

पोलंड, पूर्व जर्मनी इ. सभासद देशांना सामग्रीची पुरवठा, निर्यात कर

सवलत, जागतिक व्यापाराला हिस्सा, १० (१०११)

व्यापार शरीया जगातल्या ३०%

इ) जागतिकीकरण आणि ग्रामीण विकास : (Globalisation and Rural Development)

शेततेची यांत्रिकीकरण

शेततेची सुविधा

शेतकरी प्रशिक्षण

संकारित शेततेच्या वापर

शेततेची उत्पादनात वाढ

उद्योग, कुटिरोद्योग, शेतते-पूरक

उद्योगात वाढ

अन्नधान्य, मजगण, फळे, पूरक

उद्योगातील उत्पादने निर्यात

शेतते-रहित शेतते

शेतते शेतते

ग्रामीण भागाचे औद्योगिकीकरण

प्राथमिक सुविधांचा लाभ -

वाहतूक, दळणवळण, वीज, पाणीपुरवठा,

आरोग्य, शिक्षण, शेतते, प्रमाणीकरण,

प्रतवाही, संघारित अन्नापट्टा.

फ) सागरी विमापत्रक : (Marine Insurance Policy)

जहाजातील मालाचा विमा उतरविलेला जातो.

उद्देश - जहाजात कुडका, मालाची चोरी होणे, मालात वाहून जाणे खराब

होणे, इ. काळत विमा कंपनीकडून नुकसान भरपाई मिळते.

आरंभ कंपनी व निर्मातदार यात करार केला जातो.

जहाजातील मालाच्या विकण्यापर्यंत सुवर्धित पोल्सविलेसच्या दारतून/दस्तऐवजात

विमा हप्त्या निर्मातदार भरतो, या दारतूनच्या आधीच आरंभतदाराला

मालात झोडवून होता येतो. विमापत्रक मालाच्या उतरवणाच्या आधीच उतरविलेला,

मालाचा प्रकार, हप्त्या, हप्त्या, नुकसान भरपाई, काळावधी उदा १२ म.

(DRKMKOTWALMHKCOLLEGE PACHAL(M)9420741427)